

KONJUNKTIV

Základní funkce konjunktivu¹ spočívá v realizaci morfologického vyjádření non-reálného, to je potencionálního, volního nebo hodnotícího významu.

Modální významy non-reálné se vyznačují tím, že možný význam temporální se u něj může amalgamovat s některým ze tří sémantických rysů tzv. vnitřní modální diference, která udává různé stupně možnosti (perspektivy) realizace příslušného non-reálně pojatého děje. Jde o tři následující sémy:² význam faktibilní, význam eventuální, význam ireální.

Faktibilní význam „charakterizuje non-reálný děj s otevřenou možností realizace“³ *Oxalá não chova amanhã!* „Kéž zítra neprší!“ – rozumí se, že existuje otevřená možnost, že pršet nebude.

Eventuální význam: charakterizuje non-reálný děj jako děj s neudanou možností realizace (jak děj, tak perspektiva jeho realizace zůstávají v oblasti potencionálnosti). *Oxalá o João passasse no exame.* „Kéž Jan udělal zkoušku“. Rozumí se tím, že možnost, že by Jan udělal zkoušku, zůstává v oblasti představy).

Význam ireální: charakterizuje non-reálný děj jako děj s uzavřenou možností realizace. *Oxalá não tivesse chovido!* Kéž by bývalo nepršelo! Možnost realizace pojmenovaného děje je uzavřena.

Pužití konjunktivu je v portugalštině velmi pestré a odpovídá modelu B Zavadila, který rozlišuje čtyři typy funkčního použití slovesných modů: větně nekongruenční, větně kongruenční, souvětňe nekongruenční, souvětňe kongruenční⁴. Pokud je syntakticky i sémanticky nezávislé na jiné větě, pak jde o použití **větně nekongruenční**. Toto použití konjunktivu se kryje s rozkazovacím způsobem. *Trabalhem!* „Pracujte!“ *Está quieto, Rui!* „Uklidni se, Rui!“ V těchto větně nekongruenčních typech se nepoužívá podmětu.⁵ Konjunktivního tvaru používá také za účelem upozornění: *Saiba o leitor..* „Informujeme čtenáře ...“ (doslovný překlad: věz čtenáři). *Veja-se a página núm. 32.* „Viz strana 332.“ (doslovný překlad: Podívejte se na stranu 32). *Observe-se...* „Podotkněme“ (doslovný překlad: Nechť je podotknuto); dále za účelem výtky či kritiky: *Olha, tivesses reservado os bilhetes a tempo.* „Poslyš, měl jsi rezervovat lístky včas.“; přání: *Haja saúde!* „Hlavně zdraví. *Bons olhos te vejamo!* „Chraň tě Bůh!“, *Viva! At' žije!* „*Possas tu terminar a tese a tempo.* „Kéž dokončíš tu práci včas.“ *Haja chocolates em casa e estou feliz.* „Když bude doma čokoláda, budu šťastný.“ (doslovný překlad: „Bude doma čokoláda a budu šťastný.“); *Passe bem.* „Mějte se hezky.“ A také za účelem poděkování: *Bem haja!* „Děkuji.“

¹ V některých jazycích se objevuje termín subjunktiv. V portugalštině brazilské se můžete také setkat s výskytem tohoto pojmu, na místo pojmu konjunktiv

² Zavadil, Čermák (2010:255).

³ Tamtéž.

⁴ Zavadil, Čermák (2010:253).

⁵ Português (2013:535)

Pokud je použití konjunktivu syntakticky nezávislé, ale sémanticky řízené lexikálním výrazem modální povahy (zejména v přacích větách uvozených výrazy jako: *oxalá, talvez, Deus queira que, tomara, pudera*), pak mluvíme o **větně kongruenčním** použití konjunktivu. Také ve zvolacích větách se *Que Deus te ajude!* „Bůh ti pomáhej.“ *Talvez vá ao cinema.* „Možná půjdu do kina.“ *Oxalá façam boa viagem.* „Kéž se jim dobře cestuje.“ Pokud si emitent přeje vyjádřit v těchto větách nepřímého rozkazu také podmět, pak je nutné dodržovat pravidlo o postavení podmětu před uvozovací spojku *que*:⁶ *Ele que descansa.* „On ať odpočívá.“ *Elas que digam...* „Ony ať řeknou...“ Pokud se použije konjunktivního tvaru v typu větně nekongruenčním bez uvozovací spojky, pak se nepoužívá ani podmět.

Jak je patrné, ne vždy se v českém a portugalském jazyce je shoda mezi typy. Některé větně kongruenční typy je nutné přeložit do češtiny pomocí lexikálních prostředků /kéž, kéž by., necht'.../.

O použití **souvětně kongruenčním** mluvíme tehdy, když se jedná o souvětí, kde je použití modu syntakticky i sémanticky vázáno na hlavní větu. Souvětně kongruenční použití konjunktivu se vyskytuje ve větách přímo modálních, tedy ve větách vedlejších substantivních, kde je jeho přítomnost dána nor-reálným modálním významem nějakého výrazu věty hlavní, s nimž vlastně modálně kongruuje. A použití **souvětně nekongruenční** je pak typické pro nepřímou modální souvětí, kdy je konjunktiv syntakticky sice závislý, ale sémanticky nezávislý, což je použití typické pro vedlejší věty okolnostní (přísloušné), protože nejsou řízeny žádným modálním výrazem ve větě hlavní.⁷

U souvětí přímo modálních, či u kongruenčního použití je modální část věty zastoupena slovesnými i neslovesnými výrazy hodnotícími (verbos psicológicos nebo také factivos: *aborrecer, agradar, comover, contrariar, desagradar, desgostar, entristecer, impressionar, interessar, ofender, preocupar, suprender*), s výrazem volním (přacími o rozkazovacími: *dizer, ordenar, pedir, rogar, suplicar, desejar, pretender, querer, tencionar*), kauzativním (*mandar, deixar, , fazer com...*).

U výběru slovesného způsobu je nutné brát v potaz syntaktickou stavbu věty. V případě vedlejších vět *kompletivních* je nutné se řídit modální částí věty. V případě vedlejších vět adjektivních a adverbálních se pak hovoří o **souvětních nepřímých modálních**⁸, kdy vedlejší věta podřadná je adverbální nebo vztahová.

„Spojky a tzv. relativa (vztahová zájmena a příslovce) zde vyjadřují vztahy mezi myšlenkovými obsahy, přičemž ale vedlejší věta není modálně závislá na větě hlavní. Modalita se v takové vedlejší větě vyskytuje vlastně jen proto, že jejím predikátorem je verbum finitum (tedy časované sloveso), které vždy musí kategorii modu nějak vyjadřovat. To vytváří možnost formalizovaného používání jednotlivých modů“⁹

⁶ Gramática do Português I (2013:534).

⁷ Tamtéž.

⁸ Zavadil, Čermák (2010:266).

⁹ Tamtéž.

Tato formalizace modů ve vedlejší větě spočívá v tom, že modálnímu významu neodpovídají vždy modální formy. Zde hraje rozhodující roli při výběru správného způsobu faktor reálnosti či non-reálnosti děje (u vedlejších vět příslovečných) nebo u vedlejších vět adjektivních určitost pojetí antecedentu související rovněž s potencionálním pojetím děje.

Přehled časů konjunktivního způsobu

		Jednoduché časy	Složené časy
Konjunktivní- spojovací způsob	PŘÍTOMNÝ ČAS	PŘÍTOMNÝ ČAS (Presente do conjuntivo)	
	MINULÝ ČAS	IMPERFEKTUM (Imperfeito do conjuntivo)	MINULÝ ČAS (pretérito do conjuntivo) PŘEDMINULÝ ČAS (Mais que perfeito do conjuntivo)
	BUDOUCÍ ČAS	JEDNODUCHÝ BUDOUCÍ ČAS (futuro simples do conjuntivo)	PŘEDBUDOUCÍ ČAS (Futuro composto do conjuntivo)

V typu souvětěně kongruenčním (souvětí přímo modální)

Použití souvětěně kongruenční se odvíjí od sémantické i syntaktické závislosti věty vedlejší na větě hlavní. Takto funguje konjunktiv ve **vedlejších větách obsahových** (podmětných a předmětých), které jsou uvozeny spojkou *que* a kde je přítomnost konjunktivu dána modálním významem nějakého výrazu ve větě hlavní (zpravidla ve funkci slovesa), s nimž modálně souvisí. K těmto výrazům patří slovesa či vazby, které však musí být **v přítomném či budoucím** čase vyjadřující:

1. přání, vůli, očekávání, (slovesa s modálním významem volním: *verbos volitivos*)
2. zákaz, žádost, povolení (slovesa direktivní: *verbos directivos*)
3. souhlas, omluvu, návrh, doporučení,

4. Nutnost (výrazy a slovesa nutnostní)
5. lítost, zármutek, údiv, překvapení, radost, obavu (slovesa s modálním významem hodnotícím: *verbos avaliativos factivos*)
6. možnost, nemožnost (výrazy a slovesa s modálním významem možnostním)
7. pochybnost, nejistotu, (výrazy s modálním významem dubitativním)
8. pravděpodobnost (výrazy s modálním významem probabilitativním)
9. domněnku názorové sloveso v záporu nebo v otázce

Tato souvětí se nazývají **souvětí přímo modální**.

věta hlavní	věta vedlejší
PŘÍTOMNÝ ČAS /BUDOUCÍ ČAS	KONJUNKTIV PŘÍTOMNÉHO ČASU
<i>temporální význam</i>	
přítomný / budoucí	přítomný/budoucí

1. přání, vůli, očekávání, (modální význam volní či práci: *verbos volitivos*)

věta hlavní	věta vedlejší
<i>O Rui quer/deseja</i> „Rui <i>chce/ si přeje,</i>	<i>que a Matilde lhe dê um beijo.</i> <i>aby</i> ho Matylda <i>políbila.</i> “
modální význam volní <i>querer</i> “chtít“	→► konjunktiv
přítomný čas	→► přítomný čas (následnost za vůlí).

věta hlavní	věta vedlejší
<i>O Rui espera</i> „Rui <i>doufá,</i>	<i>que a Matilde lhe dê um beijo.</i> <i>že</i> ho Matylda <i>políbí.</i> “
modální význam volní <i>esperar</i> “doufat, očekávat“	→► konjunktiv
přítomný čas	→► přítomný čas (následnost za vůlí).

2. zákaz, žádost, povolení (slovesa s modálním významem žadacím: *verbos directivos*)

věta hlavní	věta vedlejší
<i>O Pedro pede</i> „Petr <i>žádá,</i>	<i>que o diretor o receba..</i> <i>aby</i> ho ředitel <i>přijal.</i> “
modální význam žadací <i>pedir</i> “žádat“	→► konjunktiv
přítomný čas	→► přítomný čas (následnost za vůlí).

věta hlavní	věta vedlejší
<i>O pai permite</i> „Otec <i>dovolí</i> ,	<i>que emprestemos o carro dele.</i> <i>abychom si půjčili</i> jeho auto.“
modální význam žádací <i>permitir</i> “umožnit, dovolit“	→► konjunktiv
přítomný čas	→► přítomný čas (následnost za vůlí).

3. souhlas, omluvu, návrh, doporučení (slovesa s modálním významem volným vyjadřujícím vůli pojatou subjektivně (doporučovat, navrhopvat)

věta hlavní	věta vedlejší
<i>O Rui sugere</i> Rui <i>navrhuje</i> ,	<i>que a Matilde vá ao médico.</i> <i>aby šla</i> Matyllda k lékaři.
<i>sugerir</i> “navrhnout“	→► konjunktiv
přítomný čas	→► přítomný čas (následnost za navržením ve VÚ).

věta hlavní	věta vedlejší
<i>O Rui pede desculpa</i> Rui <i>se omluvá</i> paní učitelce,	<i>que não esteja a prestar atenção.</i> <i>že nedává</i> pozor.
<i>pedir desculpa</i> “omluvit se“	→► konjunktiv
přítomný čas	→► přítomný čas (časovou souběžnost dějů).

věta hlavní	věta vedlejší
<i>O Rui aconselha</i> Rui <i>doporučuje</i> ,	<i>que a Matilde vá ao cinema.</i> <i>aby šla</i> Matyllda do kina.
<i>aconselhar</i> “doporučit“	→► konjunktiv
přítomný čas	→► přítomný čas (následnost za doporučením ve VÚ).

4. Nutnost (výrazy a slovesa nutnostní), vyjadřující nutnost, důležitost, potřebu anebo také vhodnost. Jde o výrazy vyjadřující modální význam volný s významem vůle objektivní).

věta hlavní	věta vedlejší
<i>É necessário/preciso</i> Je nutné,	<i>que a Matilde vá ao médico.</i> <i>aby šla</i> Matyllda k lékaři.
<i>ser necessário</i> “být nutné“	→► konjunktiv
přítomný čas	→► přítomný čas (následnost za VÚ v hlavní větě).

věta hlavní	věta vedlejší	
<i>Éu preciso</i> Potřebuji,	que a Matilde vá buscar o pão. aby zašla Matylda pro chléb.	
<i>precisar</i> “potřebovat“	→▶	konjunktiv
přítomný čas	→▶	přítomný čas (následnost za VÚ v hlavní větě).

věta hlavní	věta vedlejší	
<i>É importante</i> Je důležité,	que a Matilde vá ao médico. aby zašla Matylda k lékaři.	
<i>ser importante</i> “být důležité“	→▶	konjunktiv
přítomný čas	→▶	přítomný čas (následnost za VÚ v hlavní větě).

5. lítost, zármutek, údiv, překvapení, radost, obavu (slovesa s modálním významem hodnotícím:
verbos avaliativos factivos)

věta hlavní	věta vedlejší	
<i>É pena</i> Je škoda,	que não estejas aqui conosco. že tady nejsi s námi.	
<i>ser pena</i> “být škoda“	→▶	konjunktiv
přítomný čas	→▶	přítomný čas (současnost s VÚ).

věta hlavní	věta vedlejší	
<i>Agrada-me</i> Těší mě,	que estejas aqui conosco. že jsi tady s námi.	
<i>agradar</i> “potěšit“	→▶	konjunktiv
přítomný čas	→▶	přítomný čas (současnost s VÚ).

věta hlavní	věta vedlejší	
<i>Receio</i> Obávám se,	que esteja doente. že je nemocen.	
<i>recear</i> “obávat se“	→▶	konjunktiv
přítomný čas	→▶	přítomný čas (současnost s VÚ).

věta hlavní	věta vedlejší	
<i>É bom</i> To je dobře,	que estejas aqui conosco. že jsi tady s námi.	

<i>ser bom</i> “být dobře“	→▶	konjunktiv
přítomný čas	→▶	přítomný čas (současnost s VÚ).

věta hlavní	věta vedlejší	
<i>Admira-me</i> Udivuje mne,	<i>que fale mal de mim.</i> <i>že o mně špatně mluví.</i>	
<i>recear</i> “obávat se“	→▶	konjunktiv
přítomný čas	→▶	přítomný čas (současnost s VÚ).

6. možnost, nemožnost (výrazy a slovesa s modálním významem možnostním - potencionálním)

věta hlavní	věta vedlejší	
<i>É possível</i> Je možné,	<i>que não venha.</i> <i>že nepřijde</i>	
<i>ser possível</i> “být možné“	→▶	konjunktiv
přítomný čas	→▶	přítomný čas (následnost s VÚ).

věta hlavní	věta vedlejší	
<i>É possível</i> Je možné,	<i>que seja tarde.</i> <i>že je pozdě.</i>	
<i>ser possível</i> “být možné“	→▶	konjunktiv
přítomný čas	→▶	přítomný čas (současnost s VÚ).

věta hlavní	věta vedlejší	
<i>É impossível</i> Je nemožné,	<i>que não venha.</i> <i>aby nepřišel</i>	
<i>ser impossível</i> “být nemožné“	→▶	konjunktiv
přítomný čas	→▶	přítomný čas (následnost s VÚ).

věta hlavní	věta vedlejší	
<i>É impossível</i> Není možné,	<i>que não esteja aqui.</i> <i>že tady není.</i>	
<i>ser possível</i> “být možné“	→▶	konjunktiv
přítomný čas	→▶	přítomný čas (současnost s VÚ).

7. pochybnost, nejistota, (výrazy s modálním významem dubitativním)

věta hlavní	věta vedlejší	
--------------------	----------------------	--

Duvido		que venha.
Pochybuji,		že přijde.
<i>duvidar</i> “pochybovat“	→▶	konjunktiv
přítomný čas	→▶	přítomný čas (následnost po VÚ).

věta hlavní	věta vedlejší	
Duvido		
que tenha dinheiro.		
Pochybuji,		
že má peníze.		
<i>duvidar</i> “pochybovat“	→▶	konjunktiv
přítomný čas	→▶	přítomný čas (současnost s VÚ).

věta hlavní	věta vedlejší	
Não é certo/não tenho a certeza		
que venha.		
Není jisté/nejsem si jist		
že přijde.		
<i>não ser certo</i> “nebýt jisté“	→▶	konjunktiv
<i>ter certeza</i> „mít jistotu“		
přítomný čas	→▶	přítomný čas (následnost po VÚ).

věta hlavní	věta vedlejší	
Não é certo		
que esteja no escritório.		
Není jisté,		
že je v kanceláři.		
<i>não ser certo</i> “nebýt jisté“	→▶	konjunktiv
přítomný čas	→▶	přítomný čas (současnost s VÚ).

Je nutné si však uvědomit, že výrazy vyskytující se v hlavní větě, které označují jistotu, jako **ser certo/ter a certeza** „být si jist“, **não duvidar** „nepochybovat“, **ser evidente** „být jasné“, **ser inegável** „být nepopíratelné“, **não haver dúvida** „nebýt pochyb o čem“, **atd** vyžadují použití indikativu ve větě vedlejší.

věta hlavní	věta vedlejší	
Não duvido		
que virá.		
Nepochybuji,		
že přijde.		
<i>não duvidar</i> “nepochybovat“	→▶	indikativ

věta hlavní	věta vedlejší	
É certo/tenho a certeza		
que está bem.		
Je jisté / jsem si jist		
že se má dobře.		

<i>ser certo</i> “být jisté“ <i>ter certeza</i> „mít jistotu“	→▶	indikativ
--	----	-----------

8. pravděpodobnost (výrazy s modálním významem probabilitativním)

věta hlavní		věta vedlejší
<i>É provável/improvável</i> <i>Je pravděpodobné/nepravděpodobné,</i>		<i>que venha.</i> <i>že přijde.</i>
<i>ser provável</i> “být pravděpodobné“ <i>ser improvável</i> „být nepravděpodobné“	→▶	konjunktiv
přítomný čas	→▶	přítomný čas (následnost po VÚ).

věta hlavní		věta vedlejší
<i>É provável/improvável</i> <i>Je pravděpodobné/nepravděpodobné</i>		<i>que o banco esteja aberto.</i> <i>že je banka otevřená.</i>
<i>ser provável</i> “být pravděpodobné“	→▶	konjunktiv
přítomný čas	→▶	přítomný čas (následnost po VÚ).

9. domněnku názorové sloveso v záporu:.

věta hlavní		věta vedlejší
<i>Não acho</i> Nemyslím si,		<i>que o banco esteja aberto.</i> <i>že je otevřená banka.</i>

Občas se modotemporální funkce konjunktivu vyskytuje i po slovesech *intelligendi* (*pensar, julgar, crer*), rozvitých ve větě vedlejší, která vystihuje dubitativní povahu děje: *Penso que ele esteja com febre* „Myslím, že má teplotu /ale nevím to, protože jsem ho neměřila/.

Domněnka či názorové slovesa v kladném tvaru je však použito v indikativu:

věta hlavní		věta vedlejší
<i>Acho</i> Myslím si,		<i>que o banco está aberto.</i> <i>že je otevřená banka.</i>

MINULÝ ČAS

věta hlavní		věta vedlejší
PŘÍTOMNÝ ČAS /BUDOUCÍ ČAS		KONJUNKTIV MINULÝ ČASU
<i>temporální význam</i>		

přítomný / budoucí	přítomný/budoucí
--------------------	------------------

V typu větně kongruenčním se vyskytuje konjunktiv minulého času v prácích větách uvozených výrazem: *oxalá, talvez*. V tomto případě má konjunktiv význam non-reálný s otevřenou potenciální možností v blízké minulosti. *Oxalá tenha tido essa sorte!* „Kéž měl štěstí“, *Talvez tenha caído mal* „,Asi špatně dopadl.“ **Deus queira que ela não tenha passado para o estrangeiro**». Snad/kéž neuprchla do zahraničí.

V typu souvětňě kongruenčním (souvětí přímo modální) se konjunktivu minulého času používá pro vyjádření předčasnosti děje věty vedlejší vzhledem k větě hlavní. Zatímco v indikativu má minulý složený čas imperfektní (nedokonavou) a repetitivně povahu, v konjunktivu vyjadřuje děj perfektní (dokonavý), který se odehrál před ukončením děje věty hlavní. Nejčastější výskyt konjunktivu minulého času byl zaznamenán tam, kde se v hlavní větě nacházejí výrazy s modálním významem hodnotícím, poetnciálním, dubitativním a probabilitativním:

věta hlavní	věta vedlejší
PŘÍTOMNÝ ČAS	KONJUNKTIV MINULÉHO ČASU
<i>temporální význam: přítomný</i>	temporální význam: minulý vidový význam: dokonavý vyjadřuje předčasnost VV vzhledem k VH

Výrazy s modálním významem hodnotícím: *verbos avaliativos factivos*) v hlavní větě:

věta hlavní	věta vedlejší
<i>É pena</i> Je škoda,	<i>que não tenhas estado aqui conosco.</i> <i>že jsi tady nebyla s námi.</i>
<i>ser pena</i> “být škoda“	→► konjunktiv minulého času
přítomný čas	→► temporální význam: minulý časový vztah k VH: předčasnost

věta hlavní	věta vedlejší
<i>Agrada-me</i> Těší mě,	<i>que tenhas estado aqui conosco.</i> <i>že jsi tady byla s námi.</i>
<i>agradar</i> “potěšit“	→► konjunktiv minulého času
přítomný čas	→► temporální význam: minulý časový vztah k VH: předčasnost

věta hlavní	věta vedlejší	
Receio „Obávám se,	que se tenha perdido na cidade. že ve městě zabloudil.“	
<i>recear</i> “obávat se“	→▶	konjunktiv minulého času
přítomný čas	→▶	temporální význam: minulý časový vztah k VH: předčasnost

věta hlavní	věta vedlejší	
É bom To je dobře,	que lhes tenhas esclarecido tudo. že jsi jim vše vysvětlil.	
<i>ser bom</i> “být dobře“	→▶	konjunktiv minulého času
přítomný čas	→▶	temporální význam: minulý časový vztah k VH: předčasnost

věta hlavní	věta vedlejší	
Admira-me Udivuje mne,	que tenha falado mal de mim. že o mně špatně mluvil.	
<i>recear</i> “obávat se“	→▶	konjunktiv minulého času
přítomný čas	→▶	temporální význam: minulý časový vztah k VH: předčasnost

Výrazy a slovesa s modálním významem možnostním – potencionálním v hlavní větě:

věta hlavní	věta vedlejší	
É possível Je možné,	que tenha perdido o autocarro. že zmeškal autobus.	
<i>ser possível</i> “být možné“	→▶	konjunktiv minulého času
přítomný čas	→▶	temporální význam: minulý časový vztah k VH: předčasnost

věta hlavní	věta vedlejší	
É possível „Je možné,	que tenha ficado triste ao saber a notícia. že byl smutný, když se dozvěděl tu zprávu.“	
<i>ser possível</i> “být možné“	→▶	konjunktiv minulého času
přítomný čas	→▶	temporální význam: minulý časový vztah k VH: předčasnost

věta hlavní	věta vedlejší	
<i>É impossível</i> Je nemožné,	<i>que o tenha roubado</i> že to ukradl .	
<i>ser impossível</i> “být nemožné“	→▶	konjunktiv minulého času
přítomný čas	→▶	temporální význam: minulý časový vztah k VH: předčasnost

Výrazy s modálním významem dubitativním v hlavní větě:

věta hlavní	věta vedlejší	
<i>Duvido</i> Pochybuji,	<i>que tenha pago toda as dívidas.</i> že <i>splatil všechny dluhy</i> .	
<i>duvidar</i> “pochybovat“	→▶	konjunktiv minulého času
přítomný čas	→▶	temporální význam: minulý časový vztah k VH: předčasnost

věta hlavní	věta vedlejší	
<i>Não é certo/não tenho a certeza</i> Není jisté/nejsm si jist	<i>que tenha passado no exame.</i> že <i>udělal zkoušku</i> .	
<i>não ser certo</i> “nebýt jisté“ ter certeza „mít jistotu“	→▶	konjunktiv minulého času
přítomný čas	→▶	temporální význam: minulý časový vztah k VH: předčasnost

Výrazy s modálním významem probabilitativním ve VH:

věta hlavní	věta vedlejší	
<i>É provável/improvável</i> <i>Je provável/neprovável</i> <i>Je provável/improvável</i>	<i>que tenha fugido ao estrangeiro.</i> že <i>utekl do zahraničí</i> .	
<i>ser provável</i> “být pravděpodobné“ <i>ser improvável</i> „být nepravděpodobné“	→▶	konjunktiv minulého času
přítomný čas	→▶	temporální význam: minulý časový vztah k VH: předčasnost

Výrazy doufat a omluvit se ve VH.

věta hlavní	věta vedlejší	
<i>O Rui espera</i> „Rui <i>doufá</i> ,	<i>que a Matilde já se tenha despachado do trabalho.</i> že <i>Matylda již skončila v práci</i> “	

modální význam volní <i>esperar</i> “doufat, očekávat“	→▶	konjunktiv minulého času
přítomný čas	→▶	temporální význam: minulý časový vztah k VH: předčasnost.

věta hlavní	věta vedlejší	
<i>O Rui pede desculpa à professora</i> Rui <i>se omluvá</i> paní učitelce,	<i>que não tenha feito os trabalhos de casa.</i> <i>že neudělal</i> domácí úkoly.	
<i>pedir desculpa</i> “omluvit se“	→▶	konjunktiv minulého času
<i>přítomný čas</i>	→▶	temporální význam: minulý časová předčasnost děje.

Domněnka či názorové sloveso v záporu v VH.

věta hlavní	věta vedlejší	
<i>Não acho</i> Nemyslím si,	<i>que o banco tenha estado aberto.</i> <i>že byla otevřená banka.</i>	

Modotemporální funkce konjunktivu se vyskytuje i po slovesech intelligendi v hlavní větě (pensar, julgar, crer). V tom případě konjunktiv vystihuje dubitativní povahu děje: *Penso que ele tenha estado com febre* „Myslím, že měla teplotu /ale nevím to, protože jsem ho neměřila/.

Slovesa **direktivní** s modálním významem žadacím a některá slovesa **volitivní** s modálním významem volním či přacím, či některé výrazy **nutnostní** v hlavní větě téměř vylučují použití konjunktivu minulého času ve větě vedlejší. Pokud se vyskytuje, pak mám kuriozně temporální význam budoucí, odvoditelný však od jednotlivých významů, z něhož se tato konstrukce skládá. V tom případě ale rodilí mluvčí upřednostňují použití konjunktivu přítomného času.

věta hlavní	věta vedlejší	
<i>O Rui quer/deseja</i> „Rui <i>chce/ si přeje,</i>	<i>que a Matilde lhe tenha feito o trabalho até às oito.</i> <i>aby</i> Matylda <i>měla práci hotovou do osmé hodiny.</i> “	
modální význam volní <i>querer</i> “chtít“	→▶	konjunktiv minulého času
přítomný čas	→▶	temporální význam: budoucí (následnost za vůlí).

věta hlavní	věta vedlejší	
<i>O Rui quer/deseja</i> „Rui <i>chce/ si přeje,</i>	<i>que a Matilde lhe faça o trabalho até às oito.</i> <i>aby</i> Matylda <i>udělala práci do osmé hodiny.</i> “	

modální význam volní <i>querer</i> "chtít"	→▶	konjunktiv
přítomný čas	→▶	temporální význam budoucí (následnost za VH).

věta hlavní	věta vedlejší	
<i>O Pedro pede</i> „Petr <i>žádá</i> ,	<i>que tenhas preparado o relatório até às nove horas.</i> <i>abys měl</i> připravenou zprávu do 9:00 hodin.“	
modální význam žádací <i>pedir</i> "žádat"	→▶	konjunktiv minulého času
přítomný čas	→▶	temporální význam: budoucí následnost za VH

věta hlavní	věta vedlejší	
<i>O Pedro pede</i> „Petr <i>žádá</i> ,	<i>que prepares o relatório até às nove horas.</i> <i>abys</i> připravil zprávu do 9:00 hodin.	
modální význam žádací <i>pedir</i> "žádat"	→▶	konjunktiv
přítomný čas	→▶	přítomný čas temporální význam: budoucí vyjadřuje následnost za VH.

věta hlavní	věta vedlejší	
<i>É necessário/preciso</i> Je nutné,	<i>que tenhas terminado o relatório até às nove horas.</i> <i>abys měl práci hotovou do devíti hodin.</i>	
<i>ser necessário</i> "být nutné"	→▶	konjunktiv minulého času
přítomný čas	→▶	temporální význam: budoucí následnost za VH

věta hlavní	věta vedlejší	
<i>É necessário/preciso</i> Je nutné,	<i>que termines o relatório até às nove horas.</i> <i>abys dokončil</i> zprávu do devíti hodin.	
<i>ser necessário</i> "být nutné"	→▶	konjunktiv minulého času
přítomný čas	→▶	temporální význam: budoucí následnost za VH

věta hlavní	věta vedlejší	
<i>Eu preciso</i> Potřebuji,	<i>que tenhas lido o livro até amanhã.</i> <i>abys měl knihu přečtenou do zítřka.</i>	

<i>precisar</i> “potřebovat“	→▶	konjunktiv minulého času
přítomný čas	→▶	temporální význam: budoucí vztah kVH: následnost

věta hlavní	věta vedlejší	
<i>Eu preciso</i> Potřebuji,	que leias o livro até amanhã. abys přečetl tu knihu do zítřka.	
<i>precisar</i> “potřebovat“	→▶	konjunktiv přítomného času
přítomný čas	→▶	temporální význam: budoucí vztah kVH: následnost

	věta vedlejší	
<i>É importante</i> Je důležité,	que tenham estudado a matéria. aby měli nastudovanou tu látku..	
<i>ser importante</i> “být důležité“	→▶	konjunktiv minulého času
přítomný čas	→▶	temporální význam: budoucí vztah k VH: následnost

	věta vedlejší	
<i>É importante</i> Je důležité,	que estudem a matéria. aby nastudovali tu látku..	
<i>ser importante</i> “být důležité“	→▶	konjunktiv přítomného času
přítomný čas	→▶	temporální význam: budoucí vztah k VH: následnost

V typu souvětňě kongruenčním (souvětí přímo modální)

Použití souvětňě kongruenční se odvíjí od času slovesa věty hlavní. Je-li sloveso věty hlavní v některém z časů minulých nebo v podmiňovacím způsobu a děj věty vedlejší probíhá současně s dějem věty hlavní, nebo po něm následuje.

věta hlavní	věta vedlejší
MINULÝ ČAS /PODMIŇOVACÍ ZPŮSOB	KONJUNKTIV IMPERFEKTA
<i>temporální význam</i> přítomný / budoucí	<i>temporální význam:</i> přítomný/budoucí
vztah k VH: současnost, následnost	vztah k VH: současnost, následnost

Ve **vedlejších větách obsahových** (podmětných a předmětných) je tedy použití imperfektního času konjunktivu následující:

10. Ve VH je výraz či sloveso s modálním významem volním či přacím: *verbos volitivos*:

věta hlavní		věta vedlejší
<i>O Rui queria/desejava</i> „Rui chtěl/přál si ,		<i>que a Matilde lhe desse um beijo.</i> aby ho Matyllda políbila. “
modální význam volní <i>querer</i> “chtít“	→▶	konjunktiv
modus: indikativ čas: minulý (imperfektum)	→▶	modus: konjunktiv čas: imperfektum vztah k VH: současnost/následnost

věta hlavní		věta vedlejší
<i>O Rui esperava</i> „Rui doufal ,		<i>que a Matilde lhe desse um beijo.</i> že ho Matyllda políbí. “
modální význam volní <i>esperar</i> “doufat, očekávat“	→▶	konjunktiv
modus: indikativ čas: minulý (imperfektum)	→▶	modus: konjunktiv čas: imperfektum vztah k VH: současnost/následnost

11. Ve VH je výraz s modálním významem žadacím:

věta hlavní		věta vedlejší
<i>O Pedro pediu</i> „Petr požádal		<i>que o diretor o recebesse.</i> aby ho ředitel přijal. “
modální význam žadací <i>pedir</i> “žádat“	→▶	konjunktiv
modus: indikativ čas: minulý (jednoduchý)	→▶	modus: konjunktiv čas: imperfektum vztah k VH: současnost/následnost

věta hlavní		věta vedlejší
<i>O pai permitiu</i> „Otec dovolil ,		<i>que levássemos o carro dele.</i> abychom si vzali jeho auto.“
modální význam žadací <i>permitir</i> “umožnit, dovolit“	→▶	konjunktiv
modus: indikativ	→▶	modus: konjunktiv

čas: minulý (jednoduchý)		čas: imperfektum vztah k VH: následnost
--------------------------	--	--

12. Ve VH je výraz či sloveso s modálním významem volným vyjadřujícím vůli pojatou subjektivně:

věta hlavní		věta vedlejší
<i>O Rui sugeriu</i> Rui <i>navrhl</i> ,		<i>que a Matilde fosse ao médico.</i> <i>aby šla</i> Matyllda k lékaři.
<i>sugerir</i> “navrhnout“	→▶	konjunktiv
modus: indikativ čas: minulý (jednoduchý)	→▶	modus: konjunktiv čas: imperfektum vztah k VH: následnost

věta hlavní		věta vedlejší
<i>O Rui pediu desculpa</i> Rui <i>se omluvil</i> paní učitelce,		<i>que não estivesse a prestar atenção.</i> <i>že nedává</i> pozor.
<i>pedir desculpa</i> “omluvit se“	→▶	konjunktiv
modus: indikativ čas: minulý (jednoduchý)	→▶	modus: konjunktiv čas: imperfektum vztah k VH: následnost

věta hlavní		věta vedlejší
<i>O médico recomendou</i> Rui <i>doporučil</i> ,		<i>que a Matilde fosse fazer radiografia.</i> <i>aby šla</i> Matyllda na rentgen.
<i>recomendar</i> “doporučit“	→▶	konjunktiv
modus: indikativ čas: minulý (jednoduchý)	→▶	modus: konjunktiv čas: imperfektum vztah k VH: následnost

13. Ve větě hlavní jsou výrazy a slovesa nutnostní s významem vůle objektivní:

věta hlavní		věta vedlejší
<i>Era necessário/preciso</i> Bylo nutné,		<i>que a Matilde fosse ao médico.</i> <i>aby šla</i> Matyllda k lékaři.
<i>ser necessário</i> “být nutné“	→▶	konjunktiv
modus: indikativ čas: minulý (imperfektum)	→▶	modus: konjunktiv čas: imperfektum vztah k VH: následnost

věta hlavní	věta vedlejší	
<i>Eu precisava</i> Potřebovala jsem,	que a Matilde fosse buscar o pão. aby zašla Matyllda pro chléb.	
<i>precisar</i> “potřebovat“	→►	konjunktiv
modus: indikativ čas: minulý (imperfektum)	→►	modus: konjunktiv čas: imperfektum vztah k VH: současnost/následnost

věta hlavní	věta vedlejší	
<i>Era importante</i> Bylo důležité,	que a Matilde fosse ao médico. aby zašla Matyllda k lékaři.	
<i>ser importante</i> “být důležité“	→►	konjunktiv
modus: indikativ čas: minulý (imperfektum)	→►	modus: konjunktiv čas: imperfektum vztah k VH: současnost/následnost

14. Ve větě hlavní jsou slovesa s modálním významem hodnotícím: *verbos avaliativos factivos*:

věta hlavní	věta vedlejší	
<i>Era pena</i> Byla škoda,	que não estivesses ali <i>connosco</i> . že jsi tam nebyla s námi.	
<i>ser pena</i> “být škoda“	→►	konjunktiv
modus: indikativ čas: minulý (imperfektum)	→►	modus: konjunktiv čas: imperfektum vztah k VH: současnost

věta hlavní	věta vedlejší	
<i>Agradou-me</i> Měl jsem radost,	que estivesses ali <i>connosco</i> . že jsi tam byl s námi.	
<i>agradar</i> “potěšit“	→►	konjunktiv
modus: indikativ čas: minulý (pretérito simples)	→►	modus: konjunktiv čas: imperfektum vztah k VH: současnost

věta hlavní	věta vedlejší	
<i>Receava</i>	que se perdessem na cidade.	

Obávala jsem se,	že zabloudí.	
<i>recear</i> “obávat se“	→▶	konjunktiv
modus: indikativ čas: minulý (imperfektum)	→▶	modus: konjunktiv čas: imperfektum vztah k VH: současnost

věta hlavní	věta vedlejší	
<i>Era bom</i> „To bylo dobře,	<i>que viesses a tempo.</i> že jsi přišel včas.“	
<i>ser bom</i> “být dobře“	→▶	konjunktiv
modus: indikativ čas: minulý (imperfektum)	→▶	modus: konjunktiv čas: imperfektum vztah k VH: současnost

věta hlavní	věta vedlejší	
<i>Admirava-me</i> Divil jsem se,	<i>que falasses mal de mim.</i> že jsi o mně špatně mluvil“.	
<i>admirar</i> “udivit“	→▶	konjunktiv
modus: indikativ čas: minulý (imperfektum)	→▶	modus: konjunktiv čas: imperfektum vztah k VH: současnost

15. Ve větě hlavní jsou výrazy a slovesa s modálním významem možnostním – potencionálním:

věta hlavní	věta vedlejší	
<i>Era possível</i> Bylo možné,	<i>que não viesse a tempo.</i> že nepřijde včas.	
<i>ser possível</i> “být možné“	→▶	konjunktiv
modus: indikativ čas: minulý (imperfektum)	→▶	modus: konjunktiv čas: imperfektum vztah k VH: současnost/následnost.

věta hlavní	věta vedlejší	
<i>Era impossível</i> Bylo vyloučené (nemožné),	<i>que estivesse doente.</i> aby nepřišel včas.	
<i>ser impossível</i> “být nemožné“	→▶	konjunktiv
modus: indikativ	→▶	modus: konjunktiv

čas: minulý (imperfektum)		čas: imperfektum vztah k VH: současnost/následnost
---------------------------	--	---

16. Ve větě hlavní jsou výrazy a slovesa s modálním významem dubitativním:

věta hlavní		věta vedlejší
<i>Duvidava</i> Pochyboval jsem,		<i>que viesse.</i> <i>že přijde.</i>
<i>duvidar</i> “pochybovat“	→▶	konjunktiv
modus: indikativ čas: minulý (imperfektum)	→▶	modus: konjunktiv čas: imperfektum vztah k VH: současnost/následnost

věta hlavní		věta vedlejší
<i>Não era certo/não tinha a certeza</i> Nebylo jisté/nebyl jsem si jist,		<i>que viesse.</i> <i>jestli přijde.</i>
<i>não ser certo</i> “nebýt jisté“ ter certeza „mít jistotu“	→▶	konjunktiv
přítomný čas	→▶	přítomný čas (následnost po VÚ).

Tyto výrazy vyskytující se v hlavní větě, označují jistotu, jako *ser certo/ ter a certeza* „být si jist“, , *não duvidar* „nepochybovat“, *ser evidente* „být jasné“, *ser inegável* „být nepopiratelné“, *não haver dúvida* „nebýt pochyb o čem“, *atd* vyžadují použití indikativu ve větě vedlejší.

věta hlavní		věta vedlejší
<i>Não duvidava</i> Nepochyboval jsem,		<i>que viria</i> <i>že přijde.</i>
<i>não duvidar</i> “nepochybovat“	→▶	indikativ

věta hlavní		věta vedlejší
<i>Era certo/ tinha a certeza</i> Bylo <i>jisté/</i> byl jsem si jist,		<i>que estava bem.</i> <i>že se má dobře.</i>
<i>ser certo</i> “být jisté“ <i>ter certeza</i> „mít jistotu“	→▶	indikativ

17. Ve větě hlavní jsou výrazy s modálním významem probabilitativním:

věta hlavní	věta vedlejší
--------------------	----------------------

Era provável/improvável „Je pravděpodobné/nepravděpodobné,	que viesse. že přijde.“
<i>ser provável</i> “být pravděpodobné“ <i>ser improvável</i> „být nepravděpodobné“	→► konjunktiv
<i>modus: indikativ</i> <i>čas: minulý (imperfektum)</i>	→► modus: konjunktiv čas: imperfektum vztah k VH: současnost/následnost

věta hlavní	věta vedlejší
Era provável/improvável Bylo pravděpodobné/nepravděpodobné,	que o banco estivesse aberto. že byla banka otevřená.
<i>ser provável</i> “být pravděpodobné“	→► konjunktiv
<i>modus: indikativ</i> <i>čas: minulý (imperfektum)</i>	→► modus: konjunktiv čas: imperfektum vztah k VH: současnost/následnost

18. Ve větě hlavní je sloveso vyjadřující domněnku či názor **v záporu**:

věta hlavní	věta vedlejší
Não achava Nemyslela jsem si,	que o banco estivesse aberto. že byla banka otevřená.

věta hlavní	věta vedlejší
Não parecia Nezdálo se,	que estivesse preocupado. že jsi měl starosti.

Nahrazení konjunktivu minulého času konjunktivem imperfekta

V typu souvětně kongruenčním (souvětí přímo modální), kdy se konjunktivu minulého času používá pro vyjádření předčasnosti děje věty vedlejší vzhledem k větě hlavní, je možné použití konjunktivu imperfekta, který má silnější modální význam, než konjunktiv minulého času.

věta hlavní	věta vedlejší
PŘÍTOMNÝ ČAS	KONJUNKTIV MINULÉHO ČASU (slabší modální význam) KONJUNKTIV IMPERFEKTA (silnější modální význam)

Výrazy s modálním významem hodnotícím: *verbos avaliativos factivos*) v hlavní větě:

věta hlavní	věta vedlejší
É pena	que não tenhas estado aqui conosco.

<i>É pena</i> Je škoda,	<i>que não estivesse aqui connosco.</i> žes tady nebyla s námi.
----------------------------	--

věta hlavní	věta vedlejší
<i>Agrada-me</i>	<i>que tenhas estado aqui connosco.</i>
<i>Agrada-me</i> Těší mě,	<i>que estivesse aqui connosco.</i> že jsi tady byla s námi.

věta hlavní	věta vedlejší
<i>Receio</i>	<i>que se tenha perdido na cidade.</i>
<i>Receio</i> „Obávám se,	<i>que se perdesse na cidade.</i> že ve městě zabloudil.“

věta hlavní	věta vedlejší
<i>É bom</i>	<i>que lhes tenhas esclarecido tudo.</i>
<i>É bom</i> To je dobře,	<i>que lhes esclarecesses tudo.</i> že jsi jim vše vysvětlil.

věta hlavní	věta vedlejší
<i>Admira-me</i>	<i>que tenha falado mal de mim.</i>
<i>Admira-me</i> Udivuje mne,	<i>que falasse mal de mim.</i> že o mně špatně mluvil.

Výrazy a slovesa s modálním významem možnostním – potencionálním v hlavní větě:

věta hlavní	věta vedlejší
<i>É possível</i>	<i>que tenha perdido o autocarro.</i>
<i>É possível</i> Je možné,	<i>que perdesse o autocarro.</i> že zmeškal autobus.

věta hlavní	věta vedlejší
<i>É possível</i>	<i>que tenha ficado triste ao saber a notícia.</i>
<i>É possível</i> „Je možné,	<i>que ficasse triste ao saber a notícia.</i> že byl smutný, když se dozvěděl tu zprávu“.

věta hlavní	věta vedlejší
<i>É impossível</i>	<i>que o tenha roubado</i>

Modotemporální funkce konjunktivu se vyskytuje i po slovesech intelligendi v hlavní větě (pensar, julgar, crer). V tom případě konjunktiv vystihuje dubitativní povahu děje: *Penso que ele tenha estado/estivesse com febre* „Myslím, že měla teplotu /ale nevím to, protože jsem ho neměřila/.

Ve větách vedlejších, kde má tvar konjunktivu minulého času temporální význam budoucí, toto nahrazení možné není:

věta hlavní	věta vedlejší
<i>O Rui quer/deseja</i>	<i>que a Matilde lhe tenha feito o trabalho até às oito.</i>
<i>O Rui quer/deseja</i>	<i>que a Matilde lhe fizesse o trabalho até às oito.</i>
„Rui <i>chce/ si přeje,</i>	<i>aby Matylida měla práci hotovou do osmé hodiny.</i> “

KONJUNKTIV PŘEDMINULÉHO ČASU

Konjunktiv předminulého času, tzv. **conjuntivo do pretérito mais-que-perfeito**, se tvoří z konjunktivu imperfekta sloves *ter* (v některých jazykových stylech a v portugalštině brazilské se občas používá také pomocné sloveso *haver*) a z příčestí minulého významového slovesa.

TIVESSE + příčestí	TIVÉSSEMOS + příčestí
TIVESSES + příčestí	TIVÉSSEIS + příčestí
TIVESSE + příčestí	TIVESSEM + příčestí

Sémantický rozbor konjunktivu imperfekta a popis jeho použití

V typu větně nekongruenčním je použití konjunktivu imperfekta možné v případě určité kritik, výtky a podobných sdělení, jako je následující případ:

Não posso partir amanhã. Já não há vagas no voo. „Nemůžu zítra odletět. Už není místo v letadle“. *Olha, tivesses reservado a tempo.*¹⁰ „měl sis rezervovat letenku včas.“

V typu větně kongruenčním

Konjunktiv imperfektního času v typu větně kongruenčním se objevuje zejména v pracích a zvolacích větách uvozených výrazy s modálním významem deiziderativním jako: *oxalá, talvez, Deus queira que, tomara, pudera.*

¹⁰ Gramática do Português (díl I.) (2013:535).

Ve větách pracích, v nichž se používá konjunktivu imperfekta pro vyjádření nespelnitelného přání v přítomnosti, může mít konjunktiv význam ireálný, kdy charakterizuje non-reálný děj jako děj s nemožnou realizací.

Os meus pais foram para o estrangeiro. Oxalá não tivessem ido. „Rodiče jeli do zahraničí. Kéž by bývali nikam neodjeli.“

Ele não podia vir à festa. Oxalá tivesse podido vir. „On nemohla přijít na oslavu. Kéž by bývala mohla přijít“.

Não tinha dinheiro para as férias. Oxalá tivesse tido. „Neměl jsem peníze na dovolenou. Kéž bych býval měl.“

V typu souvětě kongruenčním (souvětí přímo modální)

Použití souvětě kongruenční se odvíjí od času slovesa věty hlavní. Je-li sloveso věty hlavní v některém z časů minulých nebo v podmiňovacím způsobu a děj věty vedlejší probíhá současně s dějem věty hlavní, nebo po něm následuje. Vyjadřuje děj vidově dokonavý.

věta hlavní	věta vedlejší
MINULÝ ČAS /PODMIŇOVACÍ ZPŮSOB složený	KONJUNKTIV plusquamperfekta
temporální význam přítomný / budoucí	temporální význam: minulý
vztah k VH: následnost	vztah k VH: předčasnost

Ve vedlejších větách obsahových (podmětných a předmětných) je tedy použití imperfektního času konjunktivu následující:

věta hlavní	věta vedlejší
<i>O Rui pediu desculpa</i> Rui se omluvil paní učitelce,	<i>que não tivesse prestado atenção.</i> <i>že nedával</i> pozor.
<i>pedir desculpa</i> “omluvit se“	→► konjunktiv
modus: indikativ čas: minulý (jednoduchý)	→► modus: konjunktiv čas: plusquamperfektum vztah k VH: předčasnost

věta hlavní	věta vedlejší
<i>O Rui esperava</i> „Rui doufal,	<i>que a Matilde lhe tivesse comprado o livro.</i> <i>že mu Matylda koupila tu knihu.</i> “
modální význam volní <i>esperar</i> “doufat, očekávat“	→► konjunktiv
modus: indikativ	→► modus: konjunktiv

čas: minulý (imperfektum)		čas: imperfektum vztah k VH: předčasnost
---------------------------	--	---

19. Ve větě hlavní jsou slovesa s modálním významem hodnotícím: *verbos avaliativos factivos*:

věta hlavní		věta vedlejší
<i>Agradou-me</i> Měl jsem radost,		<i>que tivesses ganho a corrida.</i> <i>že jsi</i> vyhrál běžecký závod.
<i>agradar</i> “potěšit“	→▶	konjunktiv
modus: indikativ čas: minulý (pretérito simples)	→▶	modus: konjunktiv čas: plusquamperfektum vztah k VH: předčasnost

věta hlavní		věta vedlejší
<i>Admirava-me</i> Divil jsem se,		<i>que tivesses falado mal de mim.</i> že jsi o mně špatně mluvil “.
<i>admirar</i> “udívit“	→▶	konjunktiv
modus: indikativ čas: minulý (imperfektum)	→▶	modus: konjunktiv čas: imperfektum vztah k VH: předčasnost

20. Ve větě hlavní jsou výrazy a slovesa s modálním významem možnostním – potencionálním:

věta hlavní		věta vedlejší
<i>Era possível</i> Bylo možné,		<i>que se tivessem encontrado no dia anterior.</i> že se potkali den před tím.
<i>ser possível</i> “být možné“	→▶	konjunktiv
modus: indikativ čas: minulý (imperfektum)	→▶	modus: konjunktiv čas: plusquamperfektum vztah k VH: předčasnost.

věta hlavní		věta vedlejší
<i>Era impossível</i> Bylo vyloučené (nemožné),		<i>que se tivessem descontrado.</i> <i>aby se minuli.</i>
<i>ser impossível</i> “být nemožné“	→▶	konjunktiv
modus: indikativ čas: minulý (imperfektum)	→▶	modus: konjunktiv čas: plusquamperfektum vztah k VH: předčasnost

21. Ve větě hlavní jsou výrazy a slovesa s modálním významem dubitativním:

věta hlavní	věta vedlejší	
<i>Duvidava</i> Pochyboval jsem,	<i>que tivesse lido todo o livro em tão curto tempo. že přečetl celou tu knihu v tak krátkém čase.</i>	
<i>duvidar</i> “pochybovat“	→▶	konjunktiv
modus: indikativ čas: minulý (imperfektum)	→▶	modus: konjunktiv čas: plusquamperfektum vztah k VH: předčasnost

věta hlavní	věta vedlejší	
<i>Não era certo/não tinha a certeza</i> Nebylo jisté/nebyl jsem si jist,	<i>que lhe tivesse dito a verdade no dia anterior. jestli mu řekl předchozí den pravdu.</i>	
<i>não ser certo</i> “nebýt jisté“ ter certeza „mít jistotu“	→▶	konjunktiv
modus: indikativ čas: minulý (imperfektum)	→▶	modus: konjunktiv čas: plusquamperfektum vztah k VH: předčasnost

22. Ve větě hlavní jsou výrazy s modálním významem probabilitativním:

věta hlavní	věta vedlejší	
<i>Era provável/improvável</i> „Bylo pravděpodobné/nepravděpodobné,	<i>que lhe tivesse mentido no dia anterior. že mu předchozí den lhali.“</i>	
<i>ser provável</i> “být pravděpodobné“ <i>ser improvável</i> „být nepravděpodobné“	→▶	konjunktiv
modus: indikativ čas: minulý (imperfektum)	→▶	modus: konjunktiv čas: imperfektum vztah k VH: současnost/následnost

23. Ve větě hlavní je sloveso vyjadřující domněnku či názor **v záporu**:

věta hlavní	věta vedlejší	
<i>Não achava</i> Nemyslela jsem si,	<i>que ele ganhasse a corrida. že vyhrál běžecký závod.</i>	

Temporální význam konjunktivu minulého času se však může vyskytnout i ve větách, kde má význam pretéritní, a to zejména tak, kde se vyskytuje lexikální prostředek (adverbium), který časově lokalizuje děj věty vedlejší za děj věty hlavní: Tak věta: *Esperava que se tivesse arranjado*. Může

být použita bez lexikálního okolnostního prostředku a temporální význam věty vedlejší je pretéritní: „Doufám, že se připravili“. V případě, že se ve větě vyskytne toto okolnostní časové určení, pak je temporální význam futurální: *Esperava que se tivessem arranjado até às dez horas.* „Doufala jsem, že budou připraveni do desíti hodin.“ V těchto případech je však použití tohoto času fakultativní. S vyšší frekvencí se však pro vyjádření futurálního temporálního významu použití konjunktivu přítomného času.

Shrnutí: ve větách vedlejších se konjunktivu plusquamperfekta se používá v případě, že sloveso v hlavní větě je v minulém čase nebo podmiňovacím způsobu čase, Vedlejší věta pak vyjadřuje předčasnost, popřípadě následnost.

věta hlavní		věta vedlejší
<i>minulý čas</i> <i>podmiňovací způsob</i>	<i>spojka</i>	konjunktiv minulého času <i>temporální význam: minulý</i> <i>časový vztah k VH: předčasnost</i>

věta hlavní		věta vedlejší
<i>minulý čas</i> <i>podmiňovací způsob</i>	<i>spojka</i>	konjunktiv minulého času <i>temporální význam: budoucí</i> <i>časový vztah k VH: současnost/následnost</i> <i>frekventovanější: konjunktiv imperfekta</i>

Ve VH je výraz či sloveso s modálním významem volním či přacíím: *verbos volitivos*:

věta hlavní		věta vedlejší
<i>O Rui queria/desejava</i> „Rui chtěl/ přál si ,		<i>que a Matilde lhe tivesse preparado a comida.</i> <i>aby Matylida měla připravený oběd.“</i>
modální význam volní <i>querer</i> “chtít“	→▶	konjunktiv
modus: indikativ čas: minulý (imperfektum)	→▶	modus: konjunktiv čas: plusquamperfektum vztah k VH: následnosti temporální význam: budoucí

Ve VH je výraz s modálním významem žadacím:

věta hlavní		věta vedlejší
<i>O director pediu</i> „Petr požádal		<i>que o Pedro tivesse terminado o relatório até às nove.</i> <i>aby měl Petr hotovou zprávu do devíti hodin.“</i>
modální význam žadací <i>pedir</i> “žádat“	→▶	konjunktiv
modus: indikativ	→▶	modus: konjunktiv

čas: minulý (jednoduchý)		čas: plusquamperfektum vztah k VH: následnost temporální význam: budoucí
--------------------------	--	--

Ve VH je výraz či sloveso s modálním významem volním vyjadřujícím vůli pojatou subjektivně:

věta hlavní	věta vedlejší
<i>O Rui sugeriu</i> Rui navrhl ,	que a Matilde tivesse embrulhado a prenda antes de a mãe chegar. aby měla Matylda zabalený dárek před tím, než přijde matka.
<i>sugerir</i> “navrhnout“	→► konjunktiv
modus: indikativ čas: minulý (jednoduchý)	→► modus: konjunktiv čas: plusquamperfektum vztah k VH: následnost temporální význam: budoucí

Ve větě hlavní jsou výrazy a slovesa *nutnostní* s významem vůle objektivní:

věta hlavní	věta vedlejší
<i>Eu precisava</i> Potřebovala jsem,	que a Matilde tivesse terminado as arrumações até o meio-dia. aby měla Matylda dokončený úklid do poledne.
<i>precisar</i> “potřebovat“	→► konjunktiv
modus: indikativ čas: minulý (imperfektum)	→► modus: konjunktiv čas: plusquamperfektum vztah k VH: následnost temporální význam: budoucí

Vedlejší věty adverbiální **účelové**:

věta hlavní	věta vedlejší
<i>Eu telefonei-te</i>	para que <i>tivesses esclarecido o assunto..</i>
Já jsem ti zatelefonoval,	abys měl tu věc vyjasněnou.
modus: indikativ	modus: konjunktiv plusquamperfekta
temporální význam: minulý čas: minulý	modus: konjunktiv čas: plusquamperfektum vztah k VH: následnost temporální význam: budoucí

věta hlavní		věta vedlejší
<i>Ela falava lentamente</i>	<i>de modo que</i>	<i>todos</i> tivesses esclarecido bem o assunto

Ona mluvila nahlas	tak, aby	měli všichni tuto věc vysvětlenu.
modus: indikativ		modus: konjunktiv
temporální význam: minulý čas: minulý		temporální význam: minulý modální význam: reálný vztah k VH: následnost